

UDK: 347.736/.739(497.11)

CERIF: S142, S144

ТИП РАДА: ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД

DOI: 10.5937/PiP2002084K

др Владимир КОЗАР*
редовни професор Правног факултета за привреду и правосуђе
Универзитета Привредна академија у Новом Саду

др Немања АЛЕКСИЋ**
адвокат у Заједничкој адвокатској канцеларији
„Алексић са сарадницима“ у Новом Саду

ПОСЛЕДИЦЕ ОТВАРАЊА СТЕЧАЈНОГ ПОСТУПКА У СРПСКОМ ПРОЦЕСНОМ ПРАВУ

Сажетак

У овом раду анализиране су законске одредбе, мишљења правне науке и ставови судске праксе о најважнијим процесноправним последицама отварања стечајног поступка које доводе до обавезног прекида свих судских и управних поступака, као и условања законске забране извршења и намирења. Указано је на различите последице на активне и пасивне парнице. Посебно су разматрана питања која се односе на одбацавање неблаговременог предлога за наставак прекинутој парничној или арбитражној поступка. У оквиру излагања правила о концентрацији суђења пред стечајним судом објашњене су норме о пошпуној арбитражи надлежности, затим о изузећу од арбитраже стварне надлежности у стипулусним радним споровима, о арбитражи месне

* Електронска адреса аутора: kozarv@pravni-fakultet.info.

** Електронска адреса аутора: nemanja.aleksic@lawofficealeksic.rs.

надлежностии и нејримењивању йравила о задржавању надлежностии у йасивним йарницама. Такође, анализирана су йтеоријска и йрактиична йишћања која се односе на законску забрану извршења и намирења и йрекид и обуставу извршној йосйуйка.

Кључне речи: *Отварање стечајној йосйуйка. – Процеснојравне йоследице. – Парница. – Прекид. – Насйавак. – Айракција надлежностии.*

I Увод

Отварањем стечајног поступка наступају значајне материјално-правне последице по стечајног дужника и његову имовину, потраживања поверилаца и правне послове, а истовремено наступају и процесноправне последице које доводе до обавезног прекида свих судских и управних поступака, као и до успостављања законске забране извршења и намирења. Одредбама Закона о стечају (чл. 88–93) регулисане су процесноправне последице отварања стечајног поступка које су тема овог рада.¹

Стечајни поступак, као процес, се покреће предлогом повериоца, дужника или ликвидационог управника као овлашћених предлагача, док се доношење одлуке, ако суд утврди постојање једног од законских стечајних разлога (дакле позитивне одлуке о усвајању предлога), назива отварањем стечајног поступка.² Стечајни судија отвара стечајни поступак доношењем решења о отварању стечајног поступка којим се усваја предлог за покретање стечајног поступка.³ Све правне последице стечаја, укључујући и забрану извршења и намирења – мораторијум⁴ као најважнију процесноправну последицу, наступају отварањем стечајног поступка, а не покретањем поступка подношењем иницијалног акта – предлога овлашћеног предлагача. Међутим, доношењу одлуке о предлогу, по правилу, претходи још једна фаза, односно стадијум под називом претходни стечајни поступак у којем суд утврђује да ли постоје

1 Закон о стечају – ЗС, *Службени йласник РС*, бр. 104/09, 99/11, 71/12 – одлука Уставног суда, 83/14, 113/17 и 44/18.

2 ЗС, чл. 55 ст. 1.

3 ЗС, чл. 69 ст. 1.

4 „Мораторијум (lat. *moratorium* од lat. *morari* одужити, одуговлачити) је одлагање рока плаћања неког дуга, било пристанком појединих поверилаца или путем закона; одлагање плаћања до извесног рока које одређује влада кад наступе изузетне околности и прилике, нпр. рат и др.“ Милан Вујаклија, *Лексикон стйраних речи и израза*, треће издање, Просвета, Београд, 1980, 585.

законски разлози за отварање стечајног поступка. Стечајни судија у року од три дана од дана достављања предлога за покретање стечајног поступка доноси решење о покретању претходног стечајног поступка.⁵ У претходном стечајном поступку могу се одредити мере обезбеђења које су по дејствима сличне законској забрани извршења и намирења као законској последици отварања стечајног поступка.⁶

II Обавезан прекид парничног и управног поступка

У тренутку наступања правних последица отварања поступка стечаја прекидају се сви судски поступци у односу на стечајног дужника и на његову имовину, управни поступци покренути на захтев стечајног дужника, као и управни и порески поступци који за предмет имају утврђивање новчане обавезе стечајног дужника.⁷ Претходним Законом о стечајном поступку из 2004. године (даље у тексту: ЗСП) нису биле довољно прецизиране процесноправне последице отварања стечајног поступка, што је отклоњено у ЗС јасним регулисањем питања прекида и наставка поступка.⁸

Закон о парничном поступку⁹ у чл. 222 тач. 5 поред стечаја, као разлога за обавезни прекид парничног поступка, не наводи и наступање правних последица отварања поступка ликвидације и по томе се разликује од претходног закона, а сличан је Закону о парничном поступку из 1977. године, који такође није предвиђао ликвидацију као разлог за обавезан прекид парничног поступка. Прекид парничног поступка због стечаја наступа по сили закона а суд, чим констатује постојање законских разлога, декларативним решењем само утврђује прекид. Против решења којим се утврђује прекид поступка дозвољена је посебна жалба која задржава извршење решења о прекиду парничног поступка.¹⁰

5 ЗС, чл. 60 ст. 1.

6 Владимир Козар, Немања Алексић, „Мере обезбеђења и „мораторијум“ у претходном стечајном поступку“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2018, 515–530.

7 ЗС, чл. 88.

8 Закон о стечајном поступку – ЗСП, *Службени гласник РС*, бр. 84/04 и 85/05.

9 Закон о парничном поступку – ЗПП, *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 49/13 – одлука Уставног суда, 74/13 – одлука Уставног суда, 55/14, 87/2018 и 18/2020.

10 ЗПП, чл. 226 ст. 1.

III Последице на активне и пасивне парнице

ЗС прави разлику између активних и пасивних парница када су у питању услови за наставак прекинутог поступка.¹¹ Та је разлика прављена и раније, како у правној теорији, тако и у судској пракси, али није била јасно дефинисана у ЗСП из 2004. године. Према мишљењу правне теорије, одредба из чл. 97 ст. 1 ЗСП о преузимању парнице од стране стечајног управника односила се само на такозване активне парнице које је пре отварања поступка стечаја водио стечајни дужник као тужилац.¹² Посебно је наглашено да је, за разлику од решења у немачком и хрватском стечајном закону у којима је на различит начин регулисано преузимање такозваних активних и пасивних парница, ЗСП садржао одредбу која је формалноправно регулисала искључиво режим активних парница. Дакле, наш ЗС на различит начин регулише режим, односно услове наставака прекинутог парничног поступка правећи разлику између активних и пасивних парница, слично решењима која су прихваћена у немачком и хрватском стечајном закону.¹³

Судски поступак у којем је стечајни дужник тужилац, односно предлагач (активна парница), наставља се када стечајни управник обавести суд пред којим се води поступак да је преузео поступак.¹⁴ Управни поступак покренут на захтев стечајног дужника наставља се када стечајни управник обавести орган који води поступак да је преузео поступак. Управни и порески поступак који за предмет има утврђивање новчане обавезе стечајног дужника не наставља се, а одговарајући орган дужан је да поднесе пријаву потраживања у складу са одредбама Закона о стечају.

Законом су такође прецизирани случајеви, односно услови под којима се парнични поступак наставља уколико је стечајни дужник туженик (пасивне парнице).¹⁵ Предвиђено је да ће се у том случају поступак наставити уколико је: 1) тужилац као стечајни или разлучни поверилац поднео благовремену и уредну пријаву потраживања; 2) на испитном рочишту стечајни управник оспорио пријаву потраживања; 3) тужилац као

11 Владимир Козар, Немања Алексић, *Коментар закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*, друго измењено и допуњено издање, Пословни биро, Београд, 2018, 214.

12 Драгиша Слијепчевић, Слободан Спасић, *Коментар Закона о стечајном поседу*, CES Месон, Београд, 2006, 342.

13 Маријана Дукић Мијатовић, „Утицај немачког стечајног права на развој стечајног законодавства у Србији“, *Увод у право Немачке* (ур. Јован Ђирић), Институт за упоредно право, Београд, 2011, 507–524.

14 ЗС, чл. 89.

15 ЗС, чл. 90.

стечајни или разлучни поверилац закључком стечајног судије упућен на наставак прекинутог парничног поступка ради утврђивања оспореног потраживања; и 4) ако је тужилац као стечајни или разлучни поверилац предложио наставак прекинутог поступка у предвиђеном року од осам дана од дана пријема закључка стечајног судије.

Од прописана четири кумулативна услова за наставак прекинутог парничног поступка, први и други су сувишни и у колизији са трећим условом. Наиме, ако је поверилац закључком стечајног судије упућен на наставак прекинутог парничног поступка ради утврђивања оспореног потраживања, то значи да је претходно поднета благовремена и уредна пријава потраживања, као и да је на испитном рочишту стечајни управник оспорио пријаву потраживања. У противном, пријава би била одбачена као неблаговремена (применом чл. 111 ст. 5 ЗС) или као неуредна (сходном применом чл. 101 ст. 4 ЗПП), па се стечајни управник не би мериторно изјашњавао о таквој пријави, тј. не би је оспоравао, а стечајни судија не би доносио закључак о упућивању на наставак прекинутог парничног или арбитражног поступка ради утврђивања оспореног потраживања. Такође, ако потраживање није оспорено од стране стечајног управника или од стране поверилаца до закључења испитног рочишта, оно се сматра утврђеним, па стечајни судија неће доносити закључак о упућивању на наставак прекинутог парничног или арбитражног поступка.¹⁶

Проблем настаје ако неблаговремена пријава није одбачена, већ је потраживање оспорено и донет је закључак о упућивању на наставак прекинутог парничног поступка ради утврђивања оспореног потраживања, што се дешавало у досадашњој судској пракси. У парници је стечајни дужник, као тужени, затим истицао процесне приговоре који се тичу неблаговремености пријаве потраживања. Парнични суд уопште не треба да се бави благовременошћу пријаве потраживања, а још мање њеном уредношћу, јер је реч о делу стечајног поступка који претходи подношењу предлога за наставак прекинутог парничног поступка. Постојање закључка о упућивању на наставак прекинутог парничног поступка и подношење благовременог предлога за наставак законодавац је требало да пропише као једине процесне претпоставке за наставак прекинутог парничног поступка. Овако, законодавац је преузео негативне појаве из досадашње судске праксе и дао могућност стечајним дужницима да несавесно поступају и да се у парницама позивају на сопствене грешке и пропусте као разлог за истицање процесних приговора који се тичу неуредности и неблаговремености пријаве потраживања којима није место у парничном поступку, јер не представљају део парничне процедуре, већ у стечајном поступку.

16 ЗС, чл. 116 ст. 1 и ст. 3 у вези са чл. 117 ст. 1.

Законодавац је уместо уредности и благовремености пријаве потраживања требало као додатни услов за наставак парничног поступка да пропише уредност и разумљивост закључка, тј. да је у закључку јасно наведено оспорено потраживање, како у погледу главног дуга, тако и у погледу камате, јер се у досадашњој судској пракси дешавало да се у закључку уопште не може идентификовати оспорено потраживање, тј. износ дуга и камате који се оспорава а који је утврђен (односно признат).

Према томе, ако је стечајни дужник тужени, дакле ако је у питању пасивна парница, тада стечајни управник не може у име туженог стечајног дужника преузети прекинути парнични поступак, ни тражити његов наставак по чл. 225 ст. 1 ЗПП нити по чл. 90 ЗС јер стечајни дужник нема правни интерес за такву парничну радњу. Напротив, предлог за наставак прекинутог парничног поступка мора ставити тужилац као поверилац оспореног потраживања и то у законском преклузивном року од осам дана из чл. 90 тач. 3 ЗС. Уколико предлог за наставак парничног поступка није стављен у преклузивном року од осам дана од дана пријема закључка о оспореном потраживању, предлог ће бити одбачен као неблаговремен применом одредбе из чл. 91 ст. 1 ЗС.

Евентуално право на накнаду трошкова у парници коју би тужилац изгубио, по процени стечајног управника, не може бити ваљан правни интерес да стечајни дужник као тужени тражи наставак прекинутог парничног поступка јер је право на парничне трошкове споредни захтев који нема самосталну правну природу, па не може представљати ону правну корист која је потребна и довољна за постојање правног интереса за парничну радњу и, уопште, за даље вођење парнице.

Ако су испуњени сви наведени услови за наставак парничног поступка у пасивној парници, парнични суд решењем против ког није дозвољена посебна жалба одређује наставак поступка,¹⁷ што значи да се решење првостепеног суда о наставку поступка може побијати само у жалби против коначне одлуке сагласно чл. 399 ст. 2 ЗПП, што истовремено представља одступање од општег правила парничног поступка о дозвољености жалбе против решења из ст. 1 истог члана.

Уколико у предлогу за наставак поступка тужилац не преиначи тужбу постављањем утврђујућег уместо обавезујућег тужбеног захтева, надлежни суд ће наставити поступак и одбацили тужбу као недозвољену.¹⁸ На овај начин, нови ЗС није разрешио вишедеценијску дилему која постоји у правној теорији и судској пракси о томе да ли је у кондемпнаторном захтеву садржан и утврђујући захтев, али је прихватио став судске праксе да се одбацује кондемпнаторна тужба против

17 ЗС, чл. 91 ст. 2.

18 ЗС, чл. 92.

стечајног дужника у целини, а не само у погледу обавезујућег дела тужбеног захтева, јер се ти захтеви не могу раздвајати.

1. Одбацивање неблагоприятног предлога за наставак прекинутог парничног или арбитражног поступка

С друге стране, позитивно решење је то што је ЗС увео преклузивни рок од осам дана од дана пријема закључка стечајног судије за подношење предлога за наставак прекинутог поступка,¹⁹ чије пропуштање има за последицу одбацивање неблагоприятног предлога за наставак прекинутог поступка.²⁰ На овај начин, законодавац је извршио правилан избор између два супротна става досадашње судске праксе који су се односили на питање постојања и правне природе рока за подношење предлога за наставак поступка.²¹ Према томе, благовременост предлога за наставак поступка је процесна претпоставка за допуштеност, односно за дозвољеност наставак прекинутог парничног поступка против стечајног дужника, сада у парници ради утврђења оспореног потраживања.

Новелама из 2014. године измењен је чл. 117 ст. 1 ЗС тако што је прописано да се поверилац чије је потраживање оспорено упућује на парницу, односно на наставак прекинутог парничног поступка, а од новеле из 2017. године и арбитражног поступка,²² ради утврђивања оспореног потраживања који може да покрене (односно настави) у року од 15 дана од дана пријема закључка о листи оспорених потраживања, односно од дана истека рока за медијацију. У погледу могућности наставак арбитражног поступка, закон не прави разлику између домаћих, иностраних или међународних арбитража, односно институционалних и *ad hoc* арбитража. Отуда се може поставити и питање признања страних арбитражних одлука у поступку утврђивања оспореног потраживања.²³ Несумњиво је да отварањем стечајног поступка над туженом страном тужилац у арбитражном поступку постаје фактички поверилац који

19 ЗС, чл. 90 ст. 1 тач. 4.

20 ЗС, чл. 91 ст. 1.

21 Владимир Козар, „Посебна правила поступка у парницама поводом стечаја и ликвидације“, *Законодавство и пракса – зборник радова са реионалне конференције о стечају* (ур. Недељко Милијевић), Југословенски преглед, Београд, 2008, 85.

22 Марко Радовић, „Арбитража у позитивном српском стечајном законодавству“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2018, 531–543.

23 Маријана Дукић Мијатовић (ур.), „Нацрт Закона о међународном приватном праву и признање и извршење страних арбитражних одлука“, *Савремене тенденције у развоју правних система држава у региону – Зборник радова IX традиционалној научној скупи „Правнички дани проф. др Славко Царић“*, Правни факултет за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија, Нови Сад, 2012, 372–383.

своје потраживање мора пријавити у року који прописује закон како би уопште могао да остварује било какво право у оквиру стечајног поступка.²⁴ Новелирани чл. 117 ст. 1 ЗС у колизији је са чл. 90 ст. 1 тач. 4 ЗС у погледу рока за подношење предлога за наставак прекинутог парничног поступка. Наиме, у оба члана рок се рачуна од истог дана – од дана пријема закључка стечајног судије о упућивању на наставак прекинутог парничног поступка (закључак о листи признатих и оспорених потраживања) ради утврђивања оспореног потраживања, али је у новелираном чл. 117 ст. 1 ЗС рок продужен са осам на петнаест дана који се у основном законском тексту односио само на подношење тужбе, а новелом је у ову одредбу унето и упућивање на наставак прекинутог парничног поступка, док је у чл. 90 ст. 1 тач. 4 ЗС, који није претрпео измене, задржан краћи рок од осам дана. Иако би применом правила о временском важењу закона и њихових измена, односно применом начела *lex posteriori* према којем касније донети закон дерогира раније донети закон, требало извести закључак да и за подношење предлога за наставак поступка важи нови рок од 15 дана, не могу се искључити ни супротна тумачења. Законодавац би требало што пре да отклони колизију, а опрез налаже подношење предлога за наставак прекинутог парничног поступка пре истека краћег рока из чл. 90 ст. 1 тач. 4, дакле пре истека рока од осам дана од дана пријема закључка стечајног судије.

Као што је речено, новелом из 2017. године измењен је чл. 117 ст. 1 и 4 и чл. 118 ст. 1 ЗС тако што је дозвољен наставак прекинутог арбитражног поступка на предлог тужиоца – повериоца оспореног потраживања. Дакле, омогућен је наставак арбитражног поступка који је покренут пре отварања стечајног поступка, што значи да закон не дозвољава покретање новог арбитражног поступка ради утврђивања оспореног потраживања након отварања стечаја, већ се оспорено потраживање може утврђивати искључиво тужбом пред судом у парничном поступку. Међутим, законодавац је пропустио да у чл. 90 ЗС, који прописује услове за наставак прекинутог парничног поступка у којем је стечајни дужник тужени (пасивне парнице), унесе одговарајуће измене које се односе на услове за наставак арбитражног поступка. Исто се односи на одредбе о одбацивању предлога за наставак прекинутог поступка (чл. 91 ст. 1 ЗС) и објективно преиначење тужбе постављањем утврђујућег уместо обавезујућег тужбеног захтева (чл. 92 ЗС). Настала правна празнина може се попунити аналогном применом правила из чл. 90–92 ЗС, што значи да се и предлог за наставак арбитражног поступка мора поднети у року од осам дана од дана пријема закључка стечајног судије о упућивању на наставак поступка ради утврђивања оспореног

24 Урош Живковић, Јелена Лепетић, „Последице отварања стечаја на арбитражни поступак у праву Србије“, *Право и њивреда*, бр. 7–9/2014, 453–468.

потраживања, јер ће у противном бити одбачен као неблаговремен. Такође, уколико у предлогу за наставак арбитражног поступка тужилац не преиначи тужбу постављањем утврђујућег уместо обавезујућег тужбеног захтева, арбитража ће наставити поступак и одбацили тужбу као недозвољену.

IV Концентрација суђења пред стечајним судом

У чл. 91 ЗС садржана су посебна правила о концентрацији суђења пред стечајним судом која представљају **одступање** од опште одредбе о задржавању месне надлежности из чл. 15 ст. 2 ЗПП. Ако се прекинути парнични поступак водио пред судом опште надлежности, тај суд се, уколико **настави** прекинути поступак, решењем оглашава **стварно** и **месно** ненадлежним и предмет уступа суду који спроводи стечајни поступак над туженим (чл. 91 ст. 3 ЗС). Ако се прекинути парнични поступак водио пред привредним судом, дакле пред специјализованим судом посебне надлежности код кога се не води стечајни поступак над туженим, тај суд се, уколико настави поступак, решењем **оглашава месно** **ненадлежним** и предмет уступа суду који води стечајни поступак над туженим (чл. 91 ст. 4 ЗС).

1. Потпуна атракција надлежности

ЗС прописује потпуну атракцију надлежности, која обухвата и стварну и месну надлежност, у случају када се парнични поступак води пред судом опште надлежности (основним или вишим судом).²⁵ Отварањем стечаја над једном од парничних странака престаје стварна надлежност основног или вишег суда, те се суд по наставку поступка мора огласити стварно ненадлежним по чл. 17 ст. 1 ЗПП у коме је прописано да „суд у току целог поступка по службеној дужности пази на своју стварну надлежност“, а у вези са цитираним чл. 91 ст. 3 ЗС који прописује атракцију стварне надлежности.

Такође, у Закону о уређењу судова који одређује стварну надлежност привредног суда постоји одредба о атракцији стварне надлежности у споровима поводом стечаја у којој је прописано да привредни суд у првом степену суди у споровима поводом реорганизације, судске и добровољне ликвидације и стечаја, осим спорова за утврђење постојања заснивања и престанка радног односа који су покренути пре отварања стечаја.²⁶ При

25 ЗС, чл. 91 ст. 3.

26 Закон о уређењу судова – ЗУрС, *Службени гласник РС*, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11, 78/11, 101/11, 101/13, 40/15, 106/15, 13/16, 108/16, 113/17, 65/2018 – одлука

томе, привредни суд ће примењивати посебна правила поступка у привредним споровима из главе XXXIV ЗПП сагласно чл. 480 ст. 1 ЗПП у коме је прописано да се одредбе ове главе примењују у свим споровима у којима суде привредни судови у складу са законом којим се уређује стварна надлежност судова (привредни спор), ако за поједине спорове није прописана друга врста поступка.²⁷ На овај начин, подручје примене посебног поступка у привредним споровима, односно дефиниција привредног спора, произлази из стварне надлежности привредног суда која је одређена у ЗУРС.²⁸ То је боље решење у односу на претходни Закон о парничном поступку који није садржао норме о подручју примене, што је могло довести до колизије са другим посебним поступцима нпр. када се као странка пред привредним судом, у случају атракције стварне надлежности поводом стечаја, појављује и физичко лице које води радни спор против послодавца – правног лица над којим је отворен стечајни поступак (нпр. спор ради утврђивања оспореног потраживања на име неисплаћених зарада или накнаде штете и сл.).²⁹

2. Изузетак од атракције стварне надлежности у статусним радним споровима

Новелом ЗУРС која се примењује од 1. јануара 2014. године изричито је искључена атракција стварне надлежности привредног суда у статусним радним споровима у којима је тужба за утврђење постојања, заснивања и престанка радног односа поднета пре отварања стечаја.³⁰ То су, дакле, углавном пасивне парнице у којима је тужено правно лице – послодавац над којим је у току парничног поступка отворен стечај, нпр. тужба из чл. 191 Закона о раду у коме је прописано да ће суд, ако у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, на захтев запосленог одлучити да се запослени врати на рад.³¹ Реч је о

Уставног суда, 87/2018 и 88/2018 – одлука Уставног суда, чл. 25 ст. 1 тач. 4.

27 Владимир Козар, Милан Почуча, *Коментар Закона о парничном поступку са новелом из 2014. године, судском праксом и рејиситром Ђојмова*, друго издање, Пословни биро, Београд, 2014, 717.

28 Звездана Лутовац, „Новине у закону о парничном поступку – нови ЗПП“, *Билтен Врховној касационој суда*, бр. 3/2011, 115.

29 Мирослав Врховшек, Владимир Козар, „Посебна правила поступка у привредним споровима“, *Правни животи*, бр. 12/2005, 87–104.

30 Закон о изменама и допунама Закона о уређењу судова, *Службени гласник РС*, бр. 101/2013, чл. 9.

31 Vladimir Kozar, „Protection of Labour and Employment Rights in Civil Procedure“, *Employment, Education and Entrepreneurship* (ed. Slavko Karavidić), Belgrade, 2013, 216–227.

посебној врсти парничног поступка који је уређен одредбама чл. 436–441 главе XXIX ЗПП под називом „Поступак у парницама из радних односа“. Одредбе ове главе имају првенство, а одредбе општег дела закона примењују се супсидијарно и сходно, дакле само ако у одредбама ове главе није другачије прописано.

С друге стране, ако је у тужби за утврђење ништавости решења о престанку радног односа истакнут и кумулативни захтев за исплату накнаде штете у висини изгубљене зараде и уплату припадајућих доприноса за обавезно социјално осигурање за период у коме запослени није радио,³² парнични суд опште надлежности би после наставка поступка који је прекинут услед правних последица стечаја над туженим требало да процесним решењем раздвоји поступак у односу на тај новчани тужбени захтев применом чл. 328 ст. 2 ЗПП у коме је прописано да „суд може да одреди да се одвојено расправља о појединим захтевима у истој тужби (...)“. Затим, суд би требало у складу са Судским пословником³³ да формира нови („одвојени предмет“) и да се применом цитираног чл. 91 ст. 3 ЗС посебним решењем огласи стварно и месно ненадлежним у том новом предмету и уступи га привредном суду који спроводи стечајни поступак над туженим. У парници за накнаду штете пред привредном судом поступак би могао бити прекинут до правноснажног решења претходног питања, дакле до правноснажног окончања поступка о законитости решења о отказу, односно о законитости престанка радног односа пред основним судом као судом опште надлежности.³⁴ Прекид поступка због претходног питања је увек факултативан, а не обавезан.³⁵

V Законска забрана извршења и намирења, прекид и обустава извршног поступка

Мораторијум је забрана спровођења индивидуалног принудног извршења на имовини стечајног дужника у циљу намирења потражи-

32 Тужилац мора у стечајном поступку пријавити потраживање на име неисплаћене зараде, односно потраживање накнаде штете на име изгубљене зараде уколико није радио због неоснованог отказа уговора о раду. Према ставу судске праксе, ако у пријави потраживања поверилац није прецизирао колико у номиналном износу износи његов захтев за загезну камату на неисплаћену зараду и накнаду за неисплаћени топли оброк, већ је препустио стечајном управнику да изврши обрачун, он се не може жалити на решење којим је утврђено његово потраживање на основу изјашњења стечајног управника. Из решења Вишег привредног суда у Београду Пж. 404/98 од 3. 2. 1998. године.

33 Судски пословник, *Службени гласник РС*, бр. 110/09, 70/11, 19/12, 89/13, 96/15, 104/15, 113/15, 39/16, 56/16, 77/16, 16/2018, 78/2018, 43/2019 и 93/2019, чл. 222.

34 ЗПП, чл. 223 ст. 1 тач. 1.

35 В. Козар, Н. Алексић (2018а), 219.

вања појединачног повериоца и наступа обавезно – као процесноправна последица даном отварања стечајног поступка или факултативно – ако суд у претходном стечајном поступку одреди меру обезбеђења која садржи такву забрану.³⁶

Новчано потраживање остварује се принудно у поступку појединачног (индивидуалног) или општег (генералног) извршења.³⁷ У извршном поступку се спроводи појединачно извршење, док се у стечајном поступку спроводи опште извршење. У извршном поступку важи принцип „први у времену – јачи у праву“ (*prior tempore, potior iure*), а у стечајном поступку се повериоци намирују истовремено и конкурентно,³⁸ чиме се остварује једно од главних начела стечаја – једнак третман поверилаца (*par conditio creditorum*).³⁹ То значи да се ова два поступка међусобно искључују. Зато је као једна од правних последица стечаја прописано да се од дана отварања поступка стечаја не може против дужника дозволити мера обезбеђења нити принудног извршења ради намирења потраживања у погледу којих постоји извршна исправа, као и да се прекидају поступци ради обезбеђења и извршења који су у току. Дакле, правна последица стечаја је немогућност принудног извршења на имовини стечајног дужника и прекид извршног поступка, из чега произлази да правоснажне и извршне исправе губе својство извршности, али не и својство правоснажности.⁴⁰ Ова процесноправна последица отварања стечајног поступка установљена је да се не би реметило равномерно намирење свих поверилаца.⁴¹

Слична решења прихваћена су и у упоредном праву земаља у окружењу, нпр. у праву Републике Хрватске где отварање стечајног поступка спречава покретање индивидуалног извршног поступка и када је у питању остваривање права хипотекарних – разлучних поверилаца.⁴²

36 Владимир Козар, Немања Алексић, „Забрана извршења и намирења као процесноправна последица отварања стечајног поступка“, *Савремени њравни њромей и услује* (ур. Миодраг Мићовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2018, 919–942.

37 Боривоје Познић, *Грађанско њроцесно њраво*, десето издање, Савремена администрација, Београд, 1987, 436.

38 Александар Радованов, *Грађанско њроцесно њраво*, четврто измењено издање, Правни факултет за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија, Нови Сад, 2014, 404.

39 Stefan Albrecht Riesenfeld, Bankruptcy, доступно на адреси: <https://www.britannica.com/topic/bankruptcy#ref248841>, 12. 4. 2020.

40 Владимир Козар, *Коменѡар сѡтечајних закона*, Пословни биро, Београд, 2010, 74.

41 Миодраг Мићовић, *Привредно њраво*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу – Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац, 2010, 148.

42 Stečajni zakon, *Narodne novine*, бр. 77/15 и 104/17, чл. 169 ст. 5 и 6.

VI Закључак

Закон прави разлику између активних и пасивних парница када су у питању услови за наставак поступка прекинутог због наступања процесноправних последица стечаја. Омогућен је и наставак арбитражног поступка ако је покренут пре отварања стечајног поступка, али није дозвољено покретање новог арбитражног поступка након отварања стечаја, већ се оспорено потраживање може утврђивати искључиво пред судом у парничном поступку. Правило о концентрацији суђења пред стечајним судом у пасивним парницама одступа од опште одредбе о задржавању месне надлежности, али се не примењује на активне парнице, тј. када је стечајни поступак отворен над тужиоцем. Потпуна атракција надлежности обухвата стварну и месну надлежност у случају када се парнични поступак води пред судом опште надлежности, али је искључена атракција стварне надлежности привредног суда у статусним радним споровима у којима је тужба за утврђење постојања, заснивања и престанка радног односа поднета основном суду пре отварања стечаја над туженим послодавцем. Мораторијум је забрана спровођења индивидуалног принудног извршења на имовини стечајног дужника у циљу намирања потраживања појединачног повериоца и наступа обавезно – као процесноправна последица даном отварања стечајног поступка или факултативно – ако суд у претходном стечајном поступку одреди меру обезбеђења која садржи такву забрану.

Коришћена литература

- Вујаклија Милан, *Лексикон стираних речи и израза*, треће издање, Просвета, Београд, 1980.
- Врховшек Мирослав, Козар Владимир, „Посебна правила поступка у привредним споровима“, *Правни животи*, бр. 12/2005.
- Дукић Мијатовић Маријана, „Утицај немачког стечајног права на развој стечајног законодавства у Србији“, *Увод у право Немачке* (ур. Јован Ђирић), Институт за упоредно право, Београд, 2011.
- Дукић Мијатовић Маријана (ур.), „Нацрт Закона о међународном приватном праву и признање и извршење страних арбитражних одлука“, *Савремене тенденције у развоју правних система држава у региону – Зборник радова IX традиционалној научној скупи „Правнички дани проф. др Славко Царић“*, Правни факултет за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија, Нови Сад, 2012.
- Живковић Урош, Лепетић Јелена, „Последице отварања стечаја на арбитражни поступак у праву Србије“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2014.

- Козар Владимир, *Коментар стечајних закона*, Пословни биро, Београд, 2010.
- Козар Владимир, „Посебна правила поступка у парницама поводом стечаја и ликвидације“, *Законодавство и љакса – зборник радова са реионалне конференције о стечају* (ур. Недељко Милијевић), Бања Лука, 2008.
- Козар Владимир, Алексић Немања, „Мере обезбеђења и „мораторијум“ у претходном стечајном поступку“, *Право и љривреда*, бр. 4–6/2018.
- Козар Владимир, Алексић Немања, *Коментар закона о стечају са новелама из 2017. године и судском љраксом*, друго измењено и допуњено издање, Пословни биро, Београд, 2018. (цитирано као: В. Козар, Н. Алексић (2018а))
- Козар Владимир, Алексић Немања, „Забрана извршења и намирења као процесноправна последица отварања стечајног поступка“, *Савремени љравни љромет и услује* (ур. Миодраг Мићовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2018.
- Козар Владимир, Почуча Милан, *Коментар Закона о љарничном љосиујуку са новелама из 2014. године, судском љраксом и реиисијром љојмова*, друго издање, Пословни биро, Београд, 2014.
- Kozar Vladimir, „Protection of labour and employment rights in civil procedure“, *Employment, Education and Entrepreneurship* (ed. Slavko Karavidić), Belgrade, 2013.
- Лутовац Звездана, „Новине у закону о парничном поступку – нови ЗПП“, *Билтен Врховној касационој суда*, бр. 3/2011.
- Мићовић Миодраг, *Привредно љраво*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу –Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац, 2010.
- Познић Боривоје, *Грађанско љроцесно љраво*, десето издање, Савремена администрација, Београд, 1987.
- Радовић Марко, „Арбитража у позитивном српском стечајном законодавству“, *Право и љривреда*, бр. 4–6/2018.
- Радованов Александар, *Грађанско љроцесно љраво*, четврто измењено издање, Правни факултет за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија, Нови Сад, 2014.
- Riesenfeld Stefan Albrecht, *Bankruptcy*, доступно на адреси: <https://www.britannica.com/topic/bankruptcy#ref248841>, 12. 4. 2020.
- Слијепчевић Драгиша, Слободан Спасић, *Коментар Закона о стечајном љосиујуку*, CES Месон, Београд, 2006.

Vladimir KOZAR, PhD

Full-time Professor at the University Business Academy in Novi Sad Faculty of Law for Commerce and Judiciary

Nemanja ALEKSIĆ, PhD

Attorney at law, Law Office „Aleksić & Associates“ in Novi Sad

CONSEQUENCES OF OPENING THE BANKRUPTCY PROCEEDINGS IN SERBIAN PROCEDURAL LAW

Summary

This paper analyses provisions of the law, opinions of jurisprudence and positions of judicial practices regarding the most significant procedural consequences of opening bankruptcy proceedings which result in mandatory discontinuation of all court and administrative procedures and prohibition of execution and settlement. Various consequences on active and passive litigation have been pointed out. In particular, the paper discusses the issues related to the dismissal of untimely motions for a continuation of the discontinued court or arbitration proceedings. In the segment where this paper presents the rules on the concentration of trials before the bankruptcy court, the norms on attraction of jurisdictions are explained together with the exception of attraction of actual jurisdiction in labour disputes as well as the attraction of territorial jurisdiction and non-application of rules on retaining jurisdiction in passive lawsuits. Likewise, it analyses theoretical and practical matters related to the prohibition of execution and settlement, discontinuation and suspension of execution proceeding. The paper reaches a conclusion that the procedural law in force in the Republic of Serbia makes a distinction between active and passive litigation concerning requirements to be met for a continuation of a proceeding previously discontinued due to occurrence of procedural consequences of bankruptcy. The arbitration procedure may be continued provided that it is initiated prior to the opening of the bankruptcy procedure, but a new arbitration proceeding is not allowed to be initiated and the disputed receivables may be resolved by filing a civil lawsuit. Rules on the concentration of trials before the bankruptcy court do not apply to active litigation. The moratorium is a prohibition of implementation of individual enforced execution against the property of bankruptcy debtor for settlement of receivables of a single creditor. The paper presents a comprehensive scientific analysis of the most significant procedural consequences of opening bankruptcy proceedings under the new Serbian legislation.

Key words: *Opening Bankruptcy Proceedings. – Procedural Consequences. – Litigation. – Discontinuation. – Continuation. – Attraction of Jurisdictions.*

Датум пријема рада: 13. 4. 2020.

Датум прихватања рада: 14. 5. 2020.